

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIAM TEISMUI

Gedimino pr. 36, 01104 Vilnius

Pareiškėjas:

Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius

El. paštas: priim@lrs.lt

Tel. Nr. +370 5 239 6060

Pareiškėjo atstovas (-ai):

Seimo narė Giedrė Balčytė (Seimo narių grupės atstovė, kuriai suteikiamos visos ir neribotos teisės atstovauti Pareiškėjui Konstituciniame Teisme)

El. paštas: giedre.balcyte@lrs.lt

Seimo narys Simonas Gentvilas (Seimo narių grupės atstovas, kuriam suteikiamos visos ir neribotos teisės atstovauti Pareiškėjui Konstituciniame Teisme)

El. paštas: simonas.gentvilas@lrs.lt

Seimo narys Mindaugas Lingė (Seimo narių grupės atstovas, kuriam suteikiamos visos ir neribotos teisės atstovauti Pareiškėjui Konstituciniame Teisme)

El. paštas: mindaugas.linge@lrs.lt

Seimo narys Agnė Širinskienė (Seimo narių grupės atstovas, kuriam suteikiamos visos ir neribotos teisės atstovauti Pareiškėjui Konstituciniame Teisme)

El. paštas: agne.sirinskiene@lrs.lt

Ginčijamą teisės aktą priėmusi valstybės institucija:

Lietuvos Respublikos Seimas

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius

El. paštas: priim@lrs.lt

Tel. Nr. +370 5 239 6060

Ginčijamas teisės aktas:

2025 m. lapkričio 27 d. priimtas Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo Nr. I-1571 11 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. XV-618 (Paskelbtas: TAR, 2025-12-02, Nr. 20539)

PRAŠYMAS

IŠTIRTI TEISĖS AKTO ATITIKTĮ LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2026 m. sausio 5 d.

Vilnius

I. Dėl Pareiškėjo teisės kreiptis su prašymu į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą

Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau ir – Konstitucija) 105 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad Konstitucinis Teismas nagrinėja ir priima sprendimą, ar neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai.

Konstitucijos 106 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl 105 straipsnio 1 dalyje nurodytų aktų turi Vyriausybė, ne mažiau kaip 1/5 visų Seimo narių, taip pat teismai.

II. Dėl konkretaus bylos nagrinėjimo pagrindo pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 64 straipsnio 1 dalį

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 64 straipsnio 1 dalyje reglamentuojama, jog bylos dėl teisės akto atitikimo Konstitucijai nagrinėjimo Konstituciniame Teisme pagrindas yra teisiškai motyvuota abejonė, kad visas aktas ar jo dalis prieštarauja Konstitucijai pagal: 1) normų turinį; 2) reguliavimo apimtį; 3) formą; 4) Konstitucijoje nustatytą priėmimo, pasirašymo, paskelbimo ar įsigaliojimo tvarką.

Šiuo atveju Pareiškėjo teisiškai motyvuota abejonė dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2025 m. lapkričio 27 d. priimto Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo Nr. I-1571 11 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XV-618 (Paskelbtas: TAR, 2025-12-02, Nr. 20539) (toliau ir – Įstatymas) 2 straipsnio ir 3 straipsnio 2 dalies atitikties Konstitucijai yra grindžiama jo prieštaravimu Konstitucijai pagal normų turinį.

III. Teisiniai motyvai dėl ginčijamo teisės akto prieštaravimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai

1. Konstitucija yra aukščiausioji teisė. Konstitucijos šaltinis yra pati valstybinė bendruomenė – pilietinė Tauta (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas).
2. Konstitucijoje atspindi visuomenės sutartis – visų Lietuvos Respublikos piliečių demokratiškai priimtas įsipareigojimas dabartinei ir būsimosioms kartoms gyventi pagal Konstitucijoje įtvirtintas pamatines taisykles ir joms paklusti, idant būtų užtikrintas valdžios legitimumas, jos sprendimų teisėtumas, žmogaus teisės ir laisvės, idant visuomenėje būtų santarvė (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas). Konstitucija, kaip aukščiausios teisinės galios aktas ir visuomenės sutartis, yra grindžiama universaliomis, nekvestionuojamomis vertybėmis – suvereniteto priklausymu Tautai, demokratija, žmogaus teisių ir laisvių pripažinimu bei jų gerbimu, pagarba teisei bei teisės viešpatavimu, valdžios galių ribojimu, valdžios įstaigų priederme tarnauti žmonėms ir atsakomybe visuomenei, pilietiškumu, teisingumu, atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekiu (Konstitucinio Teismo

2004 m. gegužės 25 d., 2006 m. rugpjūčio 19 d., 2009 m. rugsėjo 24 d. nutarimai, 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas, 2014 m. sausio 24 d. nutarimas).

3. Pamatinis demokratinės teisinės valstybės reikalavimas – Konstitucijos viršenybės principas. Konstitucijos viršenybės principas reiškia, kad Konstitucija teisės aktų hierarchijoje užima išskirtinę – aukščiausią – vietą, kad joks teisės aktas negali prieštarauti Konstitucijai, kad niekam neleidžiama pažeisti Konstitucijos, kad konstitucinė tvarka turi būti ginama, kad pati Konstitucija įtvirtina mechanizmą, įgalinantį nustatyti, ar teisės aktai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai. Šiuo atžvilgiu Konstitucijoje įtvirtintas Konstitucijos viršenybės principas yra neatsiejamai susijęs su konstituciniu teisinės valstybės principu – universaliu konstituciniu principu, kuriuo grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir pati Konstitucija. Konstitucijos viršenybės principo pažeidimas reikštų, kad yra pažeidžiamas ir konstitucinis teisinės valstybės principas (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 22 d. nutarimas).
4. Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime pabrėžė, kad Konstitucija yra visų kitų teisės aktų teisiškumo ir legitimumo matas; visų teisėkūros subjektų diskreciją riboja aukščiausioji teisė – Konstitucija; visi teisės aktai, visų valstybės ir savivaldybių institucijų bei pareigūnų sprendimai turi atitikti Konstituciją, jai neprieštarauti.
5. Konstitucijos 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad negalioja joks įstatymas ar kitas aktas priešingas Konstitucijai.
6. Lietuvos Respublikos Seimas 2025 m. lapkričio 27 d. priėmė Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo Nr. I-1571 11 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymą Nr. XV-618 (Paskelbtas: TAR, 2025-12-02, Nr. 20539), kuriame yra numatyta:

„1 straipsnis. 11 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 11 straipsnio 2 dalies 4 punktą ir jį išdėstyti taip:

„4) svarsto ir tvirtina LRT strateginius veiklos planus ir metinius veiklos planus;“.

2 straipsnis. 19 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 19 straipsnio 5 dalį ir ją išdėstyti taip:

„5. LRT iš valstybės biudžeto skiriamų lėšų dydis kiekvienais metais sudaro užpraeitų metų faktiškai gautų 0,75 procento valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų pajamų iš gyventojų pajamų mokesčio ir 0,8 procento iš akcizo pajamų. LRT skiriamų asignavimų dydis neturi būti mažesnis už paskutinių trejų biudžetinių metų LRT skirtų valstybės biudžeto asignavimų vidurkį.“

2. Papildyti 19 straipsnį 6 dalimi:

„6. 2026–2028 metais LRT skiriami valstybės biudžeto asignavimai yra lygūs 2025 metų LRT skirtiems valstybės biudžeto asignavimams.“

3 straipsnis. Įstatymo taikymas

1. Šio įstatymo 1 straipsnio nuostatos taikomos rengiant Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos 2026–2028 m. ar vėlesnių metų strateginius veiklos planus.

2. Šio įstatymo 2 straipsnio 1 dalies nuostatos taikomos apskaičiuojant ir skiriant Lietuvos nacionaliniam radijui ir televizijai valstybės biudžeto asignavimus 2029 m. ar vėlesniais metais.“

7. Šis Įstatymas įsigaliojo 2025 m. gruodžio 3 d.
8. Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo Nr. I-1571 11 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymu Nr. XV-618 buvo pakeistas Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos (toliau ir – LRT) finansavimas, t. y.: 1) 3 metams (2026 m. – 2028 m.) „išsaldant“ LRT finansavimą pagal 2025 m. LRT skirtų valstybės biudžeto asignavimų dydį (pastaba: kadangi „išsaldant“ LRT finansavimo dydį nėra atsižvelgta į infliaciją, tai „išsaldymas“ iš esmės reiškia finansavimo sumažinimą); ir 2) sumažinant procentinius dydžius valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų pajamų iš gyventojų pajamų mokesčio ir pajamų iš akcizo, nuo kurių priklauso iš valstybės biudžeto LRT skiriamų lėšų dydis.
9. Iki šio Įstatymo priėmimo galiojusios Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo redakcijos 19 straipsnyje, reglamentuojančiame LRT finansinę ir ūkinę veiklą, buvo numatyta:

19 straipsnis. LRT finansinė ir ūkinė veikla

1. LRT finansuojama iš valstybės biudžeto asignavimų, pajamų, gautų už programų pardavimą, rėmimo pranešimus, leidybą, taip pat iš paramos ir pajamų, gautų iš komercinės ir ūkinės veiklos.
 2. LRT šio įstatymo nustatyta tvarka savarankiškai vykdo komercinę, ūkinę, leidybos veiklą.
 3. LRT skiriamos lėšos Lietuvos Respublikos valstybės biudžete nurodomos atskira eilute. Už LRT programų siuntimą, LRT interneto svetainės veiklą iš valstybės biudžeto skiriamos lėšos nurodomos atskiroje programoje.
 4. LRT netaikomas bankroto procesas.
 5. LRT iš valstybės biudžeto skiriamų lėšų dydis kiekvienais metais sudaro užpraeitų metų faktiškai gautų 1 procento valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų pajamų iš gyventojų pajamų mokesčio ir 1,3 procento iš akcizo pajamų. LRT skiriamų asignavimų dydis neturi būti mažesnis už 2019 metais LRT skirtus valstybės biudžeto asignavimus.
10. Taigi, pagal iki Įstatymo priėmimo galiojusį Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatyme įtvirtintą teisinį reguliavimą, iš valstybės biudžeto LRT skiriamų lėšų dydis kiekvienais metais sudarė užpraeitų metų faktiškai gautų 1 procento valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų pajamų iš gyventojų pajamų mokesčio ir 1,3 procento iš akcizo pajamų, o 2025 m. lapkričio 27 d. Seimo priimtu Įstatymu šie procentiniai dydžiai sumažėjo atitinkamai nuo 1 procento iki 0,75 procento (nuo pajamų

iš gyventojų pajamų mokesčio) ir nuo 1,3 procento iki 0,8 procento (nuo pajamų iš akcizų). Akivaizdu, kad nauju reguliavimu pakoreguota LRT biudžeto apskaičiavimo metodika. Tokia metodika reiškia LRT biudžeto sumažinimą, kuris yra ženklus, nes LRT finansavimas mažėja ketvirtadaliu nuo pajamų iš gyventojų pajamų mokesčio ir daugiau nei trečdaliu nuo pajamų iš akcizų.

11. Įstatyme numatytas LRT finansavimo „išaldymas“ 3 metų laikotarpiui taip pat neigiamai paveikia LRT finansavimą, kadangi, kaip minėta, „išaldant“ LRT finansavimo dydį nėra atsižvelgta į infliaciją, todėl „išaldymas“ iš esmės reiškia finansavimo sumažinimą. Be to, augant valstybės ekonomikai ir didėjant valstybės ir savivaldybės biudžetų pajamoms iš gyventojų pajamų mokesčio ir akcizų, LRT finansavimas turėtų didėti, o pagal priimtą Įstatymą jis trejus metus išlieka toks pats ir net neatsižvelgiama į infliaciją. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad iki Įstatymo priėmimo LRT finansavimo „išaldymo“ galimybė jame apskritai nebuvo numatyta, kaip nebuvo numatyti ir tokio LRT finansavimo „išaldymo“ konstituciškai pagrįsti atvejai bei „išaldymo“ trukmė.
12. Be kita ko, atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad pagal iki Įstatymo priėmimo galiojusį teisinį reguliavimą LRT finansavimas buvo skiriamas pagal užpraeitais metais faktiškai gautas valstybės ir savivaldybės biudžetų pajamas iš gyventojų pajamų mokesčio ir akcizų. Taigi LRT skiriamas finansavimas ir taip buvo skiriamas su „atsilikimu“, t. y. nuo valstybės ir savivaldybės biudžetų minėtų faktinių pajamų užpraeitais metais. Todėl Įstatymu trejiems metams „išaldžius“ LRT finansavimo dydį, finansavimo lygio atotrūkis padidėja.
13. Įstatymu nustatytas LRT finansavimo „išaldymas“ ir jo sumažinimas prieštarauja Konstitucijai. Pažymėtina, kad Konstitucija negali būti suprantama vien tik kaip tekstas, nes ji yra ir visuminė Konstitucijos kaip aukščiausiosios teisės teksto prasmė, kitaip tariant, ir tai, ką galime rasti tarp teksto eilučių ir atsižvelgdami į Konstitucijoje įtvirtintas vertybes. Lietuvos Respublikoje Konstitucijos nuostatų visuminę sampratą savo išaiškinimuose atskleidžia Konstitucinis Teismas. Taigi, Įstatymas, kuriuo išaldytas ir sumažintas nacionalinio visuomeninio transliuotojo biudžetas, nedera tiek su Konstitucija kaip tekstine išraiška, tiek ir su oficialiąja konstitucine doktrina, plėtojama Konstitucinio Teismo praktikoje. Konkrečiai kalbant, Įstatymu nustatytas finansavimo išaldymas ir sumažinimas prieštarauja Konstitucijos 25 straipsniui, konstituciniams pliuralistinės demokratijos, atsakingo valdymo ir teisinės valstybės principams, taip pat Konstitucinio Teismo byla po bylos plėtojama konstitucinei doktrinai, suformuluotai Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 21 d., 2019 m. gegužės 16 d. ir 2020 m. lapkričio 3 d. nutarimuose, kuriuose atskleidžiama LRT konstitucinio statuso visuminė samprata.
14. LRT kaip nacionalinis visuomeninis transliuotojas – Konstitucinio lygmens institucija, kurios konstitucinė misija yra tarnauti viešajam interesui. Toks LRT konstitucinis statusas, kuris, pirmiausia išvedamas iš Konstitucijos 25 straipsnio, lemia, kad nacionalinio transliuotojo finansavimui privalo būti taikomos kitokio lygmens taisyklės nei įprastoms viešosioms ar biudžetinėms įstaigoms.

15. Konstitucijos 25 straipsnyje įtvirtinta informacijos laisvė – konstitucinė teisė ieškoti, gauti ir skleisti informaciją ir idėjas, taip pat šios laisvės ribojimo pagrindai, be kita ko, jos nesuderinamumas su tautinės, rasinės, religinės ar socialinės neapykantos, prievartos bei diskriminacijos kurstymu, šmeižtu ir dezinformacija. Tai ne kas kita, kaip konstitucininiai žiniasklaidos, tame tarpe ir nacionalinio visuomeninio transliuotojo, veiklos pagrindai, lemiantys atitinkamą statusą ir konstitucines garantijas. Konstitucijos 25 straipsnyje įtvirtinta žiniasklaidos laisvė, kaip pažymėjo Konstitucinis Teismas (2019 m. gegužės 16 d. nutarimas), yra vienas iš pliuralistinės demokratijos pagrindų. Tai reiškia, kad žiniasklaidos laisvės, tame tarpe ir nacionalinio visuomeninio transliuotojo, konstituciniu pamatu yra ir Konstitucijos 1 straipsnyje įtvirtintas pliuralistinės demokratijos principas ir Konstitucijos preambulėje įtvirtintas teisinės valstybės principas.
16. Kalbant apie LRT konsitucinį statusą, kylantį, visų pirma, iš Konstitucijos 25 straipsnio, būtina pažymėti, kad paminėtame Konstitucijos straipsnyje įtvirtinta valstybės pareiga nacionalinį visuomeninį transliuotoją įsteigti. Kaip konstatavo Konstitucinis Teismas (2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas), iš Konstitucijos 25 straipsnio kylanti valstybės pareiga per žiniasklaidą skleisti visuomenei informaciją, susijusią su įvairių Konstitucijoje įtvirtintų, jos ginamų ir saugomų vertybių puoselėjimu, įvairių Konstitucijos principų įgyvendinimu, per privačius transliuotojus gali būti vykdoma ribotai, todėl kartu tokia pareiga nulemia konstitucinį būtinumą įsteigti visuomeninį radijo ir televizijos transliuotoją ir su jo veikla susijusius santykius reguliuoti taip, kad ši valstybės pareiga būtų deramai vykdoma.
17. Iš Konstitucijos 25 straipsnio kyla ir nacionalinio visuomeninio transliuotojo konstitucinė misija užtikrinti viešąjį interesą, kuris yra ne kas kita kaip Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas visuomenės interesas būti tinkamai informuotai nacionaliniu lygmeniu skleidžiant visuomenei informaciją, kad būtų puoselėjamos konstitucinės ir bendros žmogiškosios vertybės, be kita ko, ginant nacionalinius interesus, stiprinant demokratiją, ugdant pilietiškumą, pagarbą teisei, visuomenės atvirumą ir toleranciją, puoselėjant kalbą ir kultūrą, užkertant kelią dezinformacijai (Konstitucinio Teismo 2019 m. gegužės 16 d. nutarimas).
18. Įstatymų leidėjas, įgyvendindamas diskreciją pasirinkti nacionalinio visuomeninio transliuotojo finansavimo modelį, yra saistomas iš Konstitucijos 25 straipsnio kylančios nacionalinio visuomeninio transliuotojo misijos, kuri reiškia ir jo nepriklausomumo reikalavimo užtikrinimą. Nepriklausomumo reikalavimas tiesiogiai susijęs su valstybės finansavimu, kuris yra vienintelis nacionalinio visuomeninio transliuotojo finansavimo šaltinis, nustatytas įstatymiškai. Konstitucija įpareigoja valstybę užtikrinti tokį LRT finansavimą, kad būtų užtikrintas nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumas. Pagal Konstituciją privaloma užtikrinti deramą nacionalinio visuomeninio transliuotojo finansavimą, siekiant veiksmingo LRT konstitucinės misijos įgyvendinimo. Įstatymiškai įtvirtinus vienintelio LRT finansavimo šaltinio buvimą, įstatymiškai uždraudžiant pajamų gavimo galimybes iš reklamos ar kitų šaltinių,

Konstitucija, pirmiausia Konstitucijos 25 straipsnis, įpareigoja valstybę planuoti ir tvirtinti valstybės biudžeto asignavimus LRT konstitucinei misijai įgyvendinti tokiu būdu, kad LRT nepatirtų politinio spaudimo dėl savo veiklos, be kita ko, dėl transliuojamų programų ir laidų. Kitoks Konstitucijos aiškinimas, valstybės finansavimo karpymas be objektyviai pagrįstų ir valstybiškai reikšmingų priežasčių reikštų Konstitucijoje įtvirtinto, jos ginamo ir saugomo visuomeninės reikšmės intereso visuomenei būti informuotai, kitų konstitucinio lygmens vertybių, kurioms įgyvendinti, puoselėti, saugoti yra skirtas nacionalinio visuomeninio transliuotojo institutas, pažeidimą.

19. Konstitucijos nuostatos ir jose įtvirtintos vertybės sudaro darnią sistemą, tarp jų yra pusiausvyra. Tai reiškia, pažodinio Konstitucijos aiškinimo metodo nepakanka, būtinas sisteminis Konstitucijos nuostatų interpretavimas, siekiant atskleisti visuminę Konstitucijos nuostatų sampratą. Konstitucinio LRT statuso klausimu, Konstitucijos 25 straipsnį būtina analizuoti ir kitų Konstitucijos nuostatų kontekste. Konstitucijos 25 straipsnis, sistemiškai analizuojant Konstitucijos tekstą, yra betarpiškai susijęs su Konstitucijos 33 straipsniu ir Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalimi. Konstitucijos 25 straipsnyje garantuojama konstitucinė teisė į informacijos laisvę įgyja sukonkretintą išraišką Konstitucijos 33 straipsnio 2 dalies nuostatoje. Konkrečiai, Konstitucijos laiduojamos teisės skleisti kritinę informaciją apie valstybės įstaigų ar pareigūnų darbą (Konstitucijos 25 straipsnis) įgyvendinimas garantuojamas nustatytu konstituciniu draudimu persekioti už kritiką (Konstitucijos 33 straipsnio 2 dalis).
20. Konstitucijos 25 straipsnio ir Konstitucijos 33 straipsnio 2 dalies nuostatos neatsiejamos nuo kitų Konstitucijos nuostatų, kuriose įtvirtint laisvės skleisti informaciją garantijos: pavyzdžiui, nuo Konstitucijos 44 straipsnio 1 dalies nuostatos, kad masinės informacijos cenzūra draudžiama, nuo 44 straipsnio 2 dalies nuostatos, kad valstybė, politinės partijos, politinės ir visuomeninės organizacijos, kitos institucijos ar asmenys negali monopolizuoti masinės informacijos priemonių ir pan.
21. Šiame kontekste svarbu paminėti ir Konstitucijos 5 straipsnį, kuris įtvirtina konstitucinį reikalavimą, kad valdžios galias riboja Konstitucija, o valdžios įstaigos tarnauja žmonėms. Konstitucija yra valstybės valdžią ribojanti aukščiausiaji teisė ir joje yra įtvirtintas atsakingo valdymo principas (Konstitucinio Teismo 2010 m. spalio 27 d. išvada, 2015 m. lapkričio 19 d. nutarimas). Konstitucinis atsakingo valdymo principas reiškia, kad valstybės valdžią įgyvendinančios institucijos, vykdydamos savo funkcijas, negali viršyti joms Konstitucijos ir įstatymų suteiktų įgaliojimų, juos įgyvendindamos privalo laikytis iš Konstitucijos kylančių reikalavimų, be kita ko, priimti teisėtus ir pagrįstus teisės aktus (Konstitucinio Teismo 2018 m. kovo 2 d., 2020 m. rugpjūčio 28 d. nutarimai). Konstitucijoje įtvirtintas atsakingo valdymo principas reiškia ir tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi vykdyti savo funkcijas vadovaudamiesi Konstitucija, teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus (Konstitucinio Teismo 2012 m. spalio 26 d. išvada).

22. Iš Konstitucijos 5 straipsnyje įtvirtinto atsakingo valdymo principo išplaukia konstitucinis skaidrumo reikalavimas, kurio turinį yra ne kartą išaiškinęs Konstitucinis Teismas: konstitucinis skaidrumo reikalavimas reiškia atskaitingumą bendruomenei ir sprendimus priimančių pareigūnų atsakomybę už tuos sprendimus; priimami sprendimai turi būti pagrįsti, aiškūs, kad juos, iškilus reikalui, būtų galima racionaliai motyvuoti. Skaidrumas yra būtina prielaida užkirsti kelią piktnaudžiavimams valdžia, taigi ir būtina prielaida žmonėms pasitikėti viešosios valdžios institucijomis ir apskritai valstybe (Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 22 d., 2018 m. kovo 8 d. nutarimai).
23. Konstitucinis teisinės valstybės principas yra universalus principas, juo grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir Lietuvos Respublikos Konstitucija. Teisinės valstybės principo turinys atsiskleidžia įvairiose Konstitucijos nuostatose (Konstitucinio Teismo 2000 m. vasario 23 d., spalio 18 d. nutarimai). Konstitucinis teisinės valstybės principas yra susijęs, be kita ko, su kitais konstituciniais principais, kaip antai, demokratijos, valdžių padalijimo ir Konstitucijos viršenybės principais. Konstitucinis teisinės valstybės principas apima ir atsakingo valdymo bei žiniasklaidos laisvės reikalavimus.
24. Konstitucinio Teismo 1999 m. lapkričio 23 d. nutarime (pakartota 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime) yra nurodyta, kad Konstitucija, be kita ko, teisinės valstybės imperatyvas, nepriskiria konstitucinės santvarkos saugojimo funkcijos tik kuriai nors vienai valstybės valdžios institucijai. Tai yra visų valstybės valdžios institucijų (Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės, Teismo), taip pat kitų valdžios įstaigų ir organizacijų konstitucinė priedermė, kylanti ne tik iš konkrečių įstatymų, bet pirmiausia iš Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo ir reikalavimo laikytis Konstitucijos, ją vykdyti, jos nepažeisti ir ją ginti.
25. Konstitucinis Teismas 2019 m. gegužės 16 d. nutarime yra konstatavęs, kad Lietuva pagal Konstituciją yra pliuralistinė demokratija; Konstitucijoje, be kita ko, jos 25 straipsnyje, įtvirtinta žiniasklaidos laisvė yra vienas iš pliuralistinės demokratijos pagrindų.
26. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos turinį, kaip jau minėta, trijuose Konstitucinio Teismo nutarimuose (2006 m. gruodžio 21 d., 2019 m. gegužės 16 d. ir 2020 m. lapkričio 3 d.) yra atskleidęs įvairius iš Konstitucijos kylančius LRT, kaip nacionalinio visuomeninio transliuotojo, konstitucinio statuso aspektus ir atitinkamus iš to išplaukiančius konstitucinius imperatyvus, susijusius su šios institucijos nepriklausomumo užtikrinimu. Viena iš tokių LRT nepriklausomumo užtikrinimo konstitucinių garantijų yra tiesiogiai susijusi su šios institucijos finansavimu. Be to, analogiškai teisiniai imperatyvai kyla ir iš Konstitucijoje įtvirtintos Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje bei iš šios narystės Lietuvai kylančių įsipareigojimų.
27. Konstitucinis Teismas 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime konstatavo, kad iš Konstitucijos kylanti valstybės (jos institucijų) pareiga per žiniasklaidą, *inter alia* radiją ir televiziją, skleisti visuomenei informaciją, susijusią su įvairių Konstitucijoje įtvirtintų, jos ginamų ir saugomų vertybių puoselėjimu, įvairių Konstitucijos principų įgyvendinimu, ir tai, kad

valstybės galimybės patikėti privatiems transliuotojams skleisti tokią informaciją, teikti atitinkamas viešąsias paslaugas yra ribotos, suponuoją konstitucinį būtinumą įsteigti visuomeninį radijo ir televizijos transliuotoją ir su jo veikla susijusius santykius reguliuoti taip, kad minėta valstybės pareiga būtų deramai vykdoma; pasaulio valstybių patirtis rodo, kad valstybės paprastai negali neturėti bent vieno radijo ir televizijos visuomeninio transliuotojo (paprastai įsteigto pačios valstybės); visuomeniškai, konstituciškai reikšmingą informaciją teikti visuomenei *volens nolens* yra patikima ypatingam subjektui – visuomeniniam transliuotojui, įsteigtam ir veikiančiam kitokiais pagrindais negu privatūs (komerciniai) transliuotojai.

28. 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime Konstitucinis Teismas taip pat pažymėjo, kad tai, jog Konstitucijoje nėra vartojama visuomeninio transliuotojo sąvoka, nereiškia, kad visuomeniniam transliuotojui iš Konstitucijos nekyla jokių reikalavimų, kuriuos lemia jo ypatumai, palyginti su kitais – privačiais (komerciniais) – transliuotojais.
29. Aiškindamas iš Konstitucijos kylančią ypatingą visuomeninio transliuotojo misiją, Konstitucinis Teismas 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime nurodė ir tai, kad:
 - visuomeninio transliuotojo *raison d'être* yra užtikrinti viešąjį interesą – Konstitucijoje įtvirtintą, jos ginamą ir saugomą visuomenės interesą būti informuotai; visų radijo ir televizijos transliuotojų, visuomeninio taip pat, samprata yra glaudžiai susijusi su viešojo interesu – visuomenės interesu būti informuotai bei informacijos laisve, taip pat su konstitucine sąžiningos konkurencijos samprata; visuomeninio transliuotojo misija, kartu ir funkcijos kyla iš įvairių Konstitucijos normų ir principų, Konstitucijoje įtvirtintų vertybių;
 - visuomeninio transliuotojo programų ir laidų transliavimas turi būti viešųjų paslaugų, t. y. paslaugų visuomenei, teikimas, nes viešosios paslaugos turi tenkinti viešąjį interesą, taigi turi būti visuomeninio pobūdžio; šiuo požiūriu visuomeninis transliuotojas yra viešojo intereso reiškėjas; vadinasi, visuomeninis transliuotojas visuomet turi išlikti nepriklausomas nuo partikuliarių – privačių ar grupinių – interesų (politinių, ekonominių ar kitokių).
30. Informacija, kurią valstybė (jos institucijos) yra konstituciškai įpareigota per žiniasklaidą, be kita ko, radiją ir televiziją, skleisti piliečiams, gyventojams, yra susijusi su įvairių Konstitucijoje įtvirtintų, jos ginamų ir saugomų vertybių puoselėjimu, įvairių Konstitucijos principų įgyvendinimu. Tokios informacijos perdavimu siekiama visuomeniškai, konstituciškai reikšmingų tikslų – užtikrinti nacionalinių interesų apsaugą (*inter alia* nacionalinį saugumą), stiprinti demokratiją, ugdyti pilietiškumą, pagarbą teisei, visuomenės atvirumą ir toleranciją, puoselėti kalbą, kultūrą ir t. t. (Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas).

31. Konstitucinis Teismas 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime taip pat pabrėžė, kad pliuralistinėje demokratijoje visuomeninio transliuotojo veikla turi būti grindžiama objektyvumu, nešališkumu, teisingumu, ji negali priklausyti nuo partinių ar kitokių politinių preferencijų.
32. Konstitucinis Teismas 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime konstatavo ir tai, kad visuomeninio transliuotojo pobūdis ir konstitucinė misija suponuoja ne tik valstybės priedermę įsteigti visuomeninį transliuotoją, bet ir pareigą užtikrinti jo veiklą, *inter alia* pareigą visuomeniniam transliuotojui skirti deramą finansavimą, kad jis galėtų vykdyti šią misiją, teikti atitinkamas viešąsias transliavimo paslaugas.
33. Aiškinant Konstitucijos turinį, 2019 m. gegužės 16 d. nutarime pateiktoje oficialiojoje konstitucinėje doktrinoje Konstitucinis Teismas nurodė, kad iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kyla nacionalinio visuomeninio transliuotojo misija užtikrinti viešąjį interesą – Konstitucijoje įtvirtintą, jos ginamą ir saugomą visuomenės interesą būti tinkamai informuotai, t. y. nacionaliniu lygmeniu skleisti visuomenei informaciją puoselėjant konstitucines ir bendras žmogiškąsias vertybes, *inter alia* ginant nacionalinius interesus, stiprinant demokratiją, ugdant pilietiškumą, pagarbą teisei, visuomenės atvirumą ir toleranciją, puoselėjant kalbą ir kultūrą, užkertant kelią dezinformacijai; nacionalinio visuomeninio transliuotojo veikla įgyvendinant šią misiją turi būti grindžiama *inter alia* pliuralistinės demokratijos, objektyvumo, nešališkumo, pagarbos žmogaus orumui ir jo teisėms, *inter alia* įsitikinimų ir jų raiškos laisvei, moralės ir etikos principais.
34. 2019 m. gegužės 16 d. nutarime Konstitucinis Teismas taip pat pažymėjo, kad iš Konstitucijos kylanti visuomeninio transliuotojo misija suponuoja šiai misijai vykdyti būtiną jo nepriklausomumą. Konstitucinis Teismas, 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime atskleisdamas ypatingos konstitucinės visuomeninio transliuotojo misijos lemiamus jo statuso ypatumus, konstatavo, kad konstitucinė visuomeninio transliuotojo misija suponuoja ir tai, kad turi būti sudarytos materialiosios, organizacinės, finansinės sąlygos visuomeniniam transliuotojui veiksmingai ją vykdyti, taip pat kad įstatymu nustatytu teisiniu reguliavimu turi būti užtikrintas visuomeninio transliuotojo nepriklausomumas nuo valdžios institucijų, pareigūnų, taip pat kitų asmenų kišimosi į jo veiklą; kad visuomeninis transliuotojas vykdytų savo misiją, tai yra *conditio sine qua non*. Konstitucinis Teismas 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime pabrėžė ir tai, jog vien tai, kad valstybė yra visuomeninio transliuotojo steigėja, savaime nereiškia, kad yra nukrypstama nuo visuomeninio transliuotojo nepriklausomumo imperatyvo.
35. Konstitucinis Teismas 2019 m. gegužės 16 d. nutarime konstatavo ir tai, kad iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, misijos suponuojamas jo nepriklausomumas nuo valdžios institucijų, pareigūnų, taip pat kitų asmenų kišimosi į jo veiklą reiškia *inter*

alia tai, kad visuomeniniam transliuotojui turi būti laiduojama teisė laisvai, be išorinio kišimosi, paisant konstitucinės jo misijos, nustatyti savo programų struktūrą, laidų turinį, laiką ir pan. (nepriklausomumas informacijos laisvės požiūriu, t. y. redakcinis nepriklausomumas), taip pat įstatymų nustatyta tvarka savarankiškai organizuoti ir vykdyti savo veiklą per nepriklausomas nuo valdžios institucijų, pareigūnų, politinių partijų ir organizacijų, kitų asmenų (*inter alia* privačių (komercinių) transliuotojų) visuomeninio transliuotojo valdymo institucijas (institucinis nepriklausomumas). Iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, misijos suponuojamo visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, nepriklausomumo aspektai – jo nepriklausomumas informacijos laisvės požiūriu (redakcinis nepriklausomumas) ir jo institucinis nepriklausomumas – yra neatskiriamai susiję: neužtikrinus visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, institucinio nepriklausomumo, *inter alia* valdžios institucijoms ir pareigūnams kišantis į įstatyme nustatytą visuomeninio transliuotojo institucijų įgaliojimų vykdymą organizuojant šio transliuotojo veiklą, gali būti sudarytos prielaidos jiems daryti įtaką *inter alia* nustatant visuomeninio transliuotojo programų struktūrą ir laidų turinį, t. y. pažeisti visuomeninio transliuotojo redakcinį nepriklausomumą.

36. Konstitucinio Teismo 2019 m. gegužės 16 d. nutarime yra apžvelgti ir europiniai standartai, susiję su visuomeninio transliuotojo nepriklausomumu, jo veiklos reguliavimu, tarp kurių akcentuojama visuomeninio transliuotojo veiklos finansavimo, jo nepriklausomumo užtikrinimo svarba. Juose *inter alia* nurodyta, kad nors nustatyti finansavimo metodą ir apimtį turi valstybė, finansavimo sistema turi būti tokia, kad negalėtų būti panaudota siekiant daryti įtaką turiniui ar sukelti grėsmę institucinei autonomijai (abiem atvejais būtų paneigiamas visuomeninės žiniasklaidos redakcinis nepriklausomumas). Vienas pagrindinių visuomeninio transliavimo paslaugų ypatumų yra tai, kad jos turi būti teikiamos nepriklausomai nuo tų subjektų, kurie turi ekonominę ir politinę galią.
37. 2020 m. lapkričio 3 d. nutarime Konstitucinis Teismas pakartotojo 2006 m. gruodžio 21 d. ir 2019 m. gegužės 16 d. nutarimuose pateiktą oficialiąją konstitucinę doktriną apie iš Konstitucijos kylančią išskirtinį nacionalinio visuomeninio transliuotojo statusą, paskirtį, misiją, šiai misijai vykdyti būtiną jo nepriklausomumą, nepriklausomumo užtikrinimą *inter alia* per šios institucijos finansavimą, ir pažymėjo, kad Konstitucija netoleruoja tokio nacionalinio visuomeninio transliuotojo (kaip ir bet kurio kito visuomeninio transliuotojo) nepakankamo (jo ypatingai konstitucinei misijai vykdyti) finansavimo iš valstybės biudžeto (ar jo mažinimo), kai tuo siekiama (arba gali būti siekiama) pažeisti jo nepriklausomumą ir šitaip daryti įtaką jo transliuojamoms programoms ir laidoms.

38. Konstitucinis Teismas 2020 m. lapkričio 3 d. nutarime konstatavo, kad pagal Konstituciją įstatymų leidėjas, nustatęs tokį nacionalinio visuomeninio transliuotojo finansavimo modelį, pagal kurį pagrindinis nacionalinio visuomeninio transliuotojo finansavimo šaltinis yra valstybės biudžeto lėšos, uždraudžiant nacionaliniam visuomeniniam transliuotojui gauti lėšų už transliuojamą reklamą ir nenumatant kitų reikšmingų finansavimo šaltinių (*inter alia* specialios rinkliavos), privalo užtikrinti, kad planuojant ir tvirtinant valstybės biudžeto asignavimus nacionalinio visuomeninio transliuotojo konstitucinei misijai įgyvendinti nacionalinis visuomeninis transliuotojas nepatirtų politinio spaudimo dėl savo veiklos, *inter alia* transliuojamų programų ir laidų. Priešingu atveju, jeigu vienintelis reikšmingas nacionalinio visuomeninio transliuotojo finansavimo šaltinis būtų valstybės biudžeto lėšos ir Vyriausybė rengdama valstybės biudžeto projektą bei Seimas tvirtindamas valstybės biudžetą turėtų plačią diskreciją nuspręsti dėl kiekvienais metais nacionaliniam visuomeniniam transliuotojui skiriamų valstybės biudžeto asignavimų dydžių, būtų sudarytos prielaidos pažeisti institucinį ir redakcinį nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumą, taigi ir Konstitucijoje įtvirtintą, jos ginamą ir saugomą visuomenės interesą būti informuotai, kitas konstitucines vertybes, kurioms įgyvendinti, puoselėti, saugoti yra skirtas nacionalinio visuomeninio transliuotojo institutas.
39. 2020 m. lapkričio 3 d. nutarime Konstitucinis Teismas taip pat nurodė, jog Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas, kuriuo: a) nustatytas konkretus kiekvienais metais iš valstybės biudžeto LRT skiriamų lėšų dydis – procentais išreikšta per užpraeitus metus faktiškai gautų pajamų iš gyventojų pajamų mokesčio ir akcizo dalis; ir b) nustatytas draudimas mažinti LRT skiriamą finansavimą iš valstybės biudžeto asignavimų, atsižvelgiant į konkrečiais metais iš gyventojų pajamų mokesčio ir akcizo gautas pajamas (įplaukas), yra LRT, kaip savarankiško ir nepriklausomo nacionalinio visuomeninio transliuotojo, finansavimo iš valstybės biudžeto garantijos.
40. Konstitucijos sudedamąją dalimi esantis 2004 m. liepos 13 d. Konstitucinis aktas „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ įtvirtina konstitucinį visateisio Lietuvos Respublikos dalyvavimo Europos Sąjungoje imperatyvą. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad visateisis Lietuvos Respublikos, kaip Europos Sąjungos narės, dalyvavimas joje yra Tautos suverenios valios pareiškimu grindžiamas konstitucinis imperatyvas, Lietuvos Respublikos visateisė narystė Europos Sąjungoje yra konstitucinė vertybė (Konstitucinio Teismo 2014 m. sausio 24 d., 2015 m. lapkričio 19 d. nutarimai, 2016 m. gegužės 16 d. sprendimas). Konstitucinis visateisio Lietuvos Respublikos dalyvavimo Europos Sąjungoje imperatyvas suponuoja ir konstitucinį Lietuvos Respublikos įsipareigojimą tinkamai įgyvendinti Europos Sąjungos teisės reikalavimus (Konstitucinio Teismo 2017 m. gruodžio 20 d. sprendimas).

41. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 11 straipsnyje garantuojama, be kita ko, laisvė gauti bei skleisti informaciją ir idėjas valdžios institucijoms nekliudant. ES Chartijos 11 straipsnio 2 dalis pažymi, kad ES valstybėse narėse privalo būti gerbiama žiniasklaidos laisvė ir pliuralizmas.
42. 2024 m. balandžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2024/1083, kuriuo nustatoma bendra žiniasklaidos paslaugų vidaus rinkoje sistema ir iš dalies keičiama Direktyva 2010/13/ES (Europos žiniasklaidos laisvės aktas) preambulėje, be kita ko, yra nurodyta:
- Kokybiškos žiniasklaidos paslaugos yra priešnuodis dezinformacijai, be kita ko, užsienio vykdomam manipuliavimui informacija ir kišimuisi. Prieiga prie tokių paslaugų taip pat turėtų būti užtikrinta užkertant kelią mėginimams nutildyti žurnalistus, – pradedant grasinimais ir priekabiavimu, baigiant cenzūra ir prieštaraujančių nuomonių diskreditavimu, – nes tai galėtų apriboti laisvą informacijos judėjimą viešojoje erdvėje, kadangi sumažėtų informacijos kokybė ir pliuralizmas. (14)
 - Valstybės narės laikosi skirtingų požiūrių į redakcinės laisvės ir redakcinės nepriklausomybės apsaugą, kurią vis sunkiau užtikrinti visoje Sąjungoje. Konkrečiai, keliose valstybėse narėse daugėja kišimosi į žiniasklaidos paslaugų teikėjų redakcinius sprendimus atvejų. Toks kišimasis gali būti tiesioginis arba netiesioginis, vykdomas valstybės ar kitų subjektų, įskaitant valdžios institucijas, renkamuosius pareigūnus, valstybės tarnautojus ir politikus, siekiant, pavyzdžiui, gauti politinės naudos. (18)
 - Visuomeniniai žiniasklaidos paslaugų teikėjai atlieka ypatingą vaidmenį žiniasklaidos paslaugų vidaus rinkoje, nes pagal savo kompetenciją, apibrėžtą nacionaliniu lygmeniu pagal prie ES sutarties ir SESV pridėtą Protokolą Nr. 29 dėl valstybių narių visuomeninės transliacijos sistemos, užtikrina, kad piliečiai ir įmonės turėtų galimybę gauti įvairaus turinio pasiūlą, įskaitant kokybišką informaciją ir nešališką bei subalansuotą nušvietimą žiniasklaidoje. Ji atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant pagrindinę teisę į saviraiškos ir informacijos laisvę, suteikiant žmonėms galimybę ieškoti įvairios informacijos ir ją gauti, taip pat propaguojant demokratijos, kultūrų įvairovės ir socialinės sanglaudos vertybes. Ji suteikia forumą viešoms diskusijoms ir platesnio piliečių demokratinio dalyvavimo skatinimo priemones. Visuomeninių žiniasklaidos paslaugų teikėjų nepriklausomumas yra itin svarbus rinkimų laikotarpiu siekiant užtikrinti, kad piliečiai galėtų gauti nešališką ir kokybišką informaciją. Tačiau visuomeniniai žiniasklaidos paslaugų teikėjai gali būti ypač pažeidžiami dėl jų institucinės sąsajos su valstybe ir gaunamo viešojo finansavimo. (27)
 - Teisinės sistemos, kuriomis siekiama užtikrinti subalansuotą visuomeninio žiniasklaidos paslaugų teikėjo vykdomą informacijos pateikimą, skiriasi visoje Sąjungoje. Be to, visoje Sąjungoje skiriasi visuomeninės žiniasklaidos vadovybės

skyrimo ir atleidimo iš darbo taisyklės. Pavyzdžiui, daugumos nacionalinių teisinių tvarkų atveju nustatyti keli atleidimo iš darbo pagrindai, o kitų atveju nenumatyta jokių konkrečių taisyklių. Jei taisyklės yra nustatytos, kai kuriais atvejais jos yra nepakankamos arba praktiškai neveiksmingos. Taip pat esama atvejų, kai valstybėse narėse vykdomos teisėkūros reformos, kuriomis didinama Vyriausybės visuomeninės žiniasklaidos kontrolė, be kita ko, kiek tai susiję su visuomeninės žiniasklaidos valdybos vadovų ar narių skyrimu. Visuomeninės žiniasklaidos finansavimo pakankamumo ir nuspėjamumo užtikrinimo metodai valstybėse narėse taip pat skiriasi. Kai apsaugos priemonių nėra arba jų nepakanka, kyla politinio kišimosi siekiant paveikti visuomeninės žiniasklaidos redakcinę liniją ar valdymą rizika. Dėl neegzistuojančių arba nepakankamų nepriklausomumo apsaugos priemonių taip pat gali trūkti finansavimo stabilumo, todėl visuomenei žiniasklaidai gali kilti politinės kontrolės ar papildomos politinės kontrolės rizika. Tai gali lemti atvejus, kai visuomeniniai žiniasklaidos paslaugų teikėjai pateikia ne visą informaciją arba vykdo šališką nušvietimą žiniasklaidoje, kai Vyriausybė kišasi į jos administracijos narių skyrimą ar atleidimą iš darbo, kai tokia žiniasklaida savavališkai koreguojama ar nestabiliai finansuojama. (28)

- Būtina užtikrinti, kad, nedarant poveikio Sąjungos valstybės pagalbos taisyklių taikymui, visuomeniniai žiniasklaidos paslaugų teikėjai galėtų pasinaudoti skaidriomis ir objektyviomis finansavimo procedūromis, kuriomis užtikrinami pakankami ir stabilūs finansiniai ištekliai jų su viešosiomis paslaugomis susijusiems įgaliojimams vykdyti, sudaromos sąlygos nuspėjamumui planuojant veiklą ir sudaromos sąlygos vystytis neviršijant su viešosiomis paslaugomis susijusių įgaliojimų. Pageidautina, kad sprendimas dėl tokio finansavimo būtų priimamas ir lėšos skiriamos keleriems metams, atsižvelgiant į visuomeninių žiniasklaidos paslaugų teikėjų su viešosiomis paslaugomis susijusius įgaliojimus, kad būtų išvengta galimo nederamo poveikio per kasmetines derybas dėl biudžeto. (31)

43. Europos žiniasklaidos laisvės akto 5 straipsnyje, įtvirtinančiame visuomeninių žiniasklaidos paslaugų teikėjų nepriklausomo veikimo apsaugos priemones, yra numatyta:

1. Valstybės narės užtikrina, kad visuomeniniai žiniasklaidos paslaugų teikėjai būtų redakciniu ir funkcinio požiūriu nepriklausomi ir nešališkai teiktų savo auditorijai įvairią informaciją ir nuomones pagal jiems suteiktus su viešosiomis paslaugomis susijusius įgaliojimus, kaip apibrėžta nacionaliniu lygmeniu pagal Protokolą Nr. 29.
2. Valstybės narės užtikrina, kad visuomeninių žiniasklaidos paslaugų teikėjų administracijos vadovo arba valdybos narių skyrimo ir atleidimo procedūromis būtų siekiama užtikrinti visuomeninių žiniasklaidos paslaugų teikėjų nepriklausomumą. Visuomeninių žiniasklaidos paslaugų teikėjų administracijos vadovas arba valdybos nariai turi būti skiriami remiantis skaidriomis, atviromis, veiksmingomis ir nediskriminacinėmis procedūromis ir skaidriais, objektyviais, nediskriminaciniais ir proporcingais kriterijais, iš

anksto nustatytais nacionaliniu lygmeniu. Jų kadencijos trukmė turi būti pakankama veiksmingam visuomeninių žiniasklaidos paslaugų teikėjų nepriklausomumui užtikrinti. Sprendimai dėl visuomeninių žiniasklaidos paslaugų teikėjų administracijos vadovo arba valdybos narių atleidimo iki jų kadencijos pabaigos turi būti tinkamai pagrindžiami, gali būti priimami tik išimtiniais atvejais, kai jie nebeatitinka sąlygų, būtinų jų pareigoms atlikti pagal iš anksto nacionaliniu lygmeniu nustatytus kriterijus, apie juos atitinkamam asmeniui turi būti iš anksto pranešta ir jie turi apimti teisminės peržiūros galimybę.

3. Valstybės narės užtikrina, kad visuomeninių žiniasklaidos paslaugų teikėjų finansavimo procedūros būtų grindžiamos iš anksto nustatytais skaidriais ir objektyviais kriterijais. Tomis finansavimo procedūromis užtikrinama, kad visuomeniniai žiniasklaidos paslaugų teikėjai turėtų pakankamus, tvarius ir nuspėjamus finansinius išteklius, atitinkančius jų su viešosiomis paslaugomis susijusių įgaliojimų vykdymą ir gebėjimą plėtoti pagal tuos įgaliojimus. Tie finansiniai ištekliai turi būti tokie, kad būtų užtikrinta visuomeninių žiniasklaidos paslaugų teikėjų redakcinė nepriklausomybė.

4. Valstybės narės paskiria vieną ar daugiau nepriklausomų institucijų arba įstaigų arba įdiegia nuo Vyriausybės politinės įtakos nepriklausomus mechanizmus, kad būtų stebima, kaip taikomos 1, 2 ir 3 dalys. Šios stebėsenos rezultatai turi būti prieinami viešai.

44. Kaip matyti iš Konstitucijoje įtvirtinto teisinio reguliavimo ir iš Konstitucinio Teismo formuojamos oficialiosios konstitucinės doktrinos, taip pat ir Europos Sąjungos teisinio reguliavimo, nustatyto, be kita ko, Europos žiniasklaidos laisvės akte, nacionalinio visuomeninio transliuotojo (nagrinėjamu atveju – LRT) viena iš esminių nepriklausomumo garantijų yra susijusi su jo finansavimo užtikrinimu, vadovaujantis iš anksto nustatytais skaidriais ir objektyviais kriterijais, finansavimo pakankamumu, nuspėjamumu, tvarumu bei tuo, kad finansiniai ištekliai garantuotų nacionalinio visuomeninio transliuotojo redakcinę nepriklausomybę ir misijos įgyvendinimą.
45. Tuo tarpu ginčijamu Įstatymu pažeidžiamas LRT nepriklausomumas, per finansavimo „iššaldymą“ ir sumažinimą politiškai ribojamos šios konstitucinės institucijos misijos įgyvendinimo galimybės, kas lemia tokio Įstatymo prieštaravimą Konstitucijai kaip aukščiausiai teisei, tame tarpe Konstitucijos 25 straipsniui, konstituciniams pluralistinės demokratijos, atsakingo valdymo ir teisinės valstybės principams, taip pat Konstitucijos sudedamąją dalimi esančio Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 1 straipsniui.
46. Tikruosius Įstatymo priėmimo tikslus atskleidžia daug teisiškai reikšmingų faktinių aplinkybių, kurias būtina paminėti:
47. Pirma, LRT finansavimo „iššaldymo“ ir sumažinimo pataisų iniciatorius yra Seimo narys Remigijus Žemaitaitis, kuriam Seimo nario priesaikos sulaužymas ir šiukštus Konstitucijos pažeidimas yra nesvetimas. Konstitucinis Teismas 2024 m. balandžio 25 d.

išvadoje „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nario Remigijaus Žemaitaičio, kuriam pradėta apkaltos byla, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ yra pripažinęs, kad šio Seimo nario veiksmai, nurodyti Lietuvos Respublikos Seimo specialiosios tyrimo komisijos pateikto siūlymo pradėti apkaltos procesą Lietuvos Respublikos Seimo nariui Remigijui Žemaitaičiui pagrįstumui ištirti ir išvada dėl pagrindo pradėti apkaltos procesą parengti, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir jais Seimo narys Remigijus Žemaitaitis sulaužė priesaiką ir šiurkščiai pažeidė Lietuvos Respublikos Konstituciją.

48. Atkreiptinas dėmesys, kad pirmiausia, 2025 m. lapkričio 11 d. Seimo narys Remigijus Žemaitaitis ir kiti valdančiosios daugumos Seime atstovai pateikė pasiūlymą dėl Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo Nr. I-1571 19 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto ([XIVP-3943\(2\) PASIŪLYMAS dėl Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo Nr. I-1571 19 straipsnio pake...](#)), kuriuo pasiūlyta „išaldyti“ LRT finansavimą. Pasiūlymo argumentuose nurodyta: „Atsižvelgiant į esamą geopolitinę situaciją, taip pat į LR Valstybės kontrolės atlikto Valstybinio audito „Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos veikla“ rezultatus, siūlome 2026–2028 metais laikytis nuoseklaus požiūrio į LRT veiklos finansavimą ir jį planuoti pagal 2025 metų LRT valstybės biudžeto asignavimus, siekiant išlaikyti tokį pat nuoseklų LRT finansavimo modelį.“
49. Sekančią dieną, t. y. 2025 m. lapkričio 12 d., Seimo narys Remigijus Žemaitaitis ir kiti valdančiosios daugumos Seime atstovai pateikė dar vieną pasiūlymą, susijusį su LRT finansavimo pokyčiais ([XIVP-3943\(2\) PASIŪLYMAS dėl Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo Nr. I-1571 19 straipsnio pake...](#)), kuriuo pasiūlė sumažinti LRT finansavimui skiriamą gyventojų pajamų mokesčio įplaukų dalį nuo 1 iki 0,75 procento, o akcizų mokesčio pajamų dalį – nuo 1,3 iki 0,8 procento.
50. Taigi, kaip matyti, vienas po kito buvo pateikti net du pasiūlymai, neigiamai paveikiantys LRT finansavimą. Ir šie pasiūlymai labai greitai (2025 m. lapkričio 27 d.) tapo ginčijamo Įstatymo nuostatomis.
51. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Įstatymo priėmimo metu Seimo narys Remigijus Žemaitaitis taip komentavo Įstatymo priėmimo reikalingumą ([103 Lietuvos Respublikos Seimo rytinio posėdžio Nr.103 stenograma](#)):

„Gerbiami kolegos, iš esmės per pastaruosius kelerius metus mes akivaizdžiai matome, kaip LRT finansavimas didėja, o paslaugų teikimo kokybė nėra tokia, kokios būtų tikimasi. Todėl mes siūlome išaldyti trejiems metams skiriamą finansavimą arba jo didėjimą, nes, kaip ir sakė M. Garbačiauskaitė-Budrienė Biudžeto ir finansų komitete, šiandien pagrindinis LRT tikslas – užtikrinti... ir pasiruošti karui. Tai yra jinai ruošiasi karui – kasti bunkerius, tranšėjas daryti ir panašiai. Jinai rimtai ruošiasi dirbti statybų sektoriuje. Bet kai penktadienį išlindo informacija, kad LRT planuoja statyti naują pastatą už 135 mln., tai mes, visi Seimo nariai, šiandien turime prisiimti labai sunkią moralinę atsakomybę, ar vis

dėlto leidžiame karo metu statyti naują bunkerį, ar mes vis dėlto leidžiame šiandieną dirbti LRT? Aš manau ir siūlau: įšaldome šiuos pinigus, kurie liks nuo LRT pinigų, skirsimė kultūrai, nes kultūros bendruomenei šiandien labai trūksta. Valdančioji koalicija yra sutarusi: kiek mes sutaupysime, tiek kultūros sektorius gaus pinigų. Net neįsivaizduoju, ar šiandien atsiras nors vienas Seimo narys, kuris balsuos priešingai. Čia ir yra lygiai tas pats – dėl įšaldymo 0,75 % ir 0,8 %. Nuo 2026–2028 metų būtų skiriamas kitas indeksas.“

52. Replikoje po Įstatymo priėmimo Seimo narys Remigijus Žemaitaitis nurodė:

„Gerbiami kolegos, iš tiesų Seimas padarė, ko gero, vieną ryškiausių ir protingiausių, teisingiausių sprendimų, nes negali būti taip, kad viena institucija gautų didesnę finansavimą negu Valstybės saugumo departamentas. Negali didėti vienos institucijos finansavimas, kai kitos institucijos mažina savo finansavimą būtent dėl gynybos, saugumo dedamųjų.“

53. Taigi, Seimo nario Remigijaus Žemaitaičio pasisakymai Seimo posėdyje dėl Įstatymo priėmimo ir po Įstatymo priėmimo aiškiai parodė, kad pasiūlymo „išaldyti“ ir sumažinti LRT finansavimą argumentai buvo visai ne tie, kurie buvo deklaruoti pasiūlymo teikimo metu. Ypač atkreiptinas dėmesys į tai, kad jau pirmu savo pasisakymo prieš pat Įstatymo priėmimą sakiniu Seimo narys Remigijus Žemaitaitis aiškiai nurodė, kad LRT finansavimas kelerius metus didėja, o LRT paslaugų kokybė nėra tokia, kokios tikimasi... Tokie Seimo nario Remigijaus Žemaitaičio žodžiai iš esmės ir demaskuoja Įstatymo priėmimo tikslą – kad LRT paslaugų kokybė (redakcinis turinys) nėra tokia, kokios šis Seimo narys norėtų.

54. Kad LRT finansavimo „iššaldymas“ ir sumažinimas nėra susijęs su jokiais skaidriais ir objektyviais kriterijais aiškiai parodo ir tai, kad, pavyzdžiui, politinėms institucijoms 2026 m. valstybės biudžete yra skirtas didesnis finansavimas (o ne „iššaldytas“ ar sumažintas finansavimas kaip LRT). Pavyzdžiui, Prezidentūrai 2026 m. valstybės biudžeto asignavimai auga net 11 procentų, neva dėl Lietuvos pasirengimo pirmininkavimui ES poreikių. Tačiau LRT konstitucinė misija taip pat apima Lietuvos pirmininkavimo ES pristatymą visuomenei bei su tuo susijusį finansavimo poreikį.

55. Kalbant apie deramą LRT finansavimą negalima pamiršti ir to, kad Lietuva (taip pat ir kitos Europos Sąjungos šalys) išgyvena hibridinio karo laikotarpį, todėl ypač svarbu stiprinti patikimos informacijos sklaidą ir kovą su dezinformacija, t. y. LRT konstitucinės misijos svarba yra dar didesnė nei anksčiau.

56. Pasisakant apie Seimo nario Remigijaus Žemaitaičio repliką po Įstatymo priėmimo, kad negali būti taip, jog LRT gautų didesnę finansavimą nei Valstybės saugumo departamentas, pažymėtina tai, kad LRT veikla bei misija taip pat tiesiogiai yra susijusi su nacionaliniu saugumu, objektyviu visuomenės informavimu, kelio dezinformacijai užkirtimu, atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ugdymu, visuomenės atsparumo dezinformacijai

stiprinimu, patriotiškumo stiprinimu ir t.t. Juk neatsitiktinai, kai Lietuva XX a. pabaigoje siekė atkurti savo Nepriklausomybę, okupacinė kariuomenė pirmiausia užėmė būtent nacionalinį radiją ir televiziją, puikiai suvokdami tokio veiksmo svarbą ir reikšmę okupacinio režimo tikslų įgyvendinimui.

57. Priimto Įstatymo kontekste (Įstatymo priėmimo tikrųjų siekių suvokimui) yra būtina atkreipti dėmesį ir į nuolatinius Seimo nario Remigijaus Žemaitaičio išpuolius prieš LRT, jos vadovę bei LRT žurnalistus.
58. Šioje vietoje paminėtina, kad vieną iš tokių išpuolių Seimo Etikos ir procedūrų komisija 2025-12-17 išvadoje Nr. 101-I-26 įvertino kaip Valstybės politikų elgesio kodekso pažeidimą. Šioje išvadoje pasisakant dėl Seimo nario Remigijaus Žemaitaičio veiksmų, be kita ko, pažymėta, jog pagal Visuomenės informavimo įstatymo 7 straipsnį, siekiant užtikrinti informacijos laisvę, draudžiama daryti įtaką viešosios informacijos rengėjui, skleidėjui, jų dalyviui ar žurnalistui, verčiant juos visuomenės informavimo priemonėse neteisingai ir šališkai pateikti informaciją.
59. Kalbant apie ginčijamą Įstatymu pakeistą LRT finansavimą teisiškai reikšminga yra ir tai, jog šie LRT finansavimo pakeitimai nėra susiję su jokiais objektyviomis priežastimis, pavyzdžiui, ekonomine ir finansine krize valstybėje, dėl kurios konstituciškai būtų pateisinamas LRT finansavimo mažinimas, tačiau tik tam laikotarpiui, kiek trunka ekonominės ar finansinės krizės situacija. Kaip minėta, šiuo konkrečiu atveju net nebuvo nurodytas joks konstitucinis pagrindimas, kodėl Įstatymu LRT finansavimas yra „iššaldomas“ būtent trejiems metams. Be to, esant ekonominei ir finansinei krizei valstybėje, finansavimas turėtų būti mažinamas visoms sritims. Šiuo gi atveju, kaip minėta, Prezidentūrai 2026 m. valstybės biudžete yra skirtas ženkliai (net 11 procentų) didesnis finansavimas.
60. Kad Įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas dėl LRT finansavimo yra akivaizdus politinis spaudimas ir politinis poveikis nacionaliniam visuomeniniam transliuotojui labai aiškiai rodo ir kiti tuo pat metu vykę politiniai procesai bei LRT įstatymo pakeitimų iniciatyvos, t. y. dėl LRT vadovo atleidimo pagrindų bei tvarkos pakeitimų, siekiant palengvinti LRT vadovo atleidimą, siūlymas sumažinti LRT tarybos narių balsų skaičių, reikalingą LRT vadovo atleidimui, siūlymas įvesti slaptą balsavimą dėl LRT vadovo atleidimo, kad būtų galima užmaskuoti LRT tarybos narius paskyrusių subjektų politinių užduočių vykdymą ir neskaidrius susitarimus, taip pat Seimo Audito komiteto pirmininko ir kitų Seimo daugumai priklausančių parlamentarų atliekamam Valstybės kontrolės „audito auditu“ (ištraukiant iš konteksto vieną ar kitą eilutę iš Valstybės kontrolės atlikto LRT veiklos audito ataskaitos, tačiau sąmoningai nutylint, kad toje pačioje ataskaitoje yra padaryta išvada, kad LRT finansinių išteklių planavimas yra tinkamas, o išlaidų didėjimo priežastys pagrįstos), taip darant spaudimą LRT vadovei ir visai LRT bei tikslingai formuojant dezinformacinius naratyvus apie LRT.

61. Visus šiuos politinio spaudimo LRT veiksmus bei iniciatyvas lydi stebėtina skuba, nenoras išsamiai ir konstruktyviai išdiskutuoti siūlomo teisinio reguliavimo poreikį, vengimas gauti ekspertų išvadas dėl siūlomų LRT įstatymo pakeitimų būtinumo, jų suderinamumo su nacionaliniais konstituciniais bei europiniais žiniasklaidos nepriklausomumo užtikrinimo standartais, taip pat dėl siūlomų LRT įstatymo pakeitimų poveikio įvertinimo ir t.t.
62. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, kad, pavyzdžiui, Seimas pritarė po pateikimo įstatymo projektui dėl LRT vadovo atleidimo tvarkos supaprastinimo lapkričio 27 d., o jo priėmimas buvo numatytas jau gruodžio viduryje (dar didesniu greičiu – per savaitę stumiamas naujausias „patobulintas“ socialdemokratų variantas). Įstatymo projektas dėl LRT finansavimo „iššaldymo“ ir mažinimo būtent tokiu pavidalu atsirado tik lapkričio 12 d. bei buvo priimtas lapkričio 27 d., kai Seimas po pateikimo pritarė įstatymo projektui dėl LRT vadovo atleidimo tvarkos supaprastinimo.
63. Pažymėtina, kad šių LRT įstatymo pakeitimų turinys ir forsavimas jau susilaukė ne tik politinės opozicijos, bet ir pilietinės visuomenės, tarptautinių ir nacionalinių žurnalistų organizacijų, Europos Tarybos, Europos transliuotojų sąjungos (EBU), Europos Komisijos reakcijos ir kritinių pastabų.
64. Visa tai liudija, kad tiek ginčijamu Įstatymu, tiek kitomis Seimo valdančiosios daugumos teisėkūros iniciatyvomis, susijusiomis su LRT, yra siekiama su Konstitucija ir su Lietuvos tarptautiniais įsipareigojimais, be kita ko, iš narystės Europos Sąjungoje kylančiais įsipareigojimais nesuderinamų teisinio reguliavimo pokyčių.

IV. Prašymas Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui

Vadovaudamiesi tuo, kas išdėstyta, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo prašome ištirti:

Ar Lietuvos Respublikos Seimo 2025 m. lapkričio 27 d. priimto Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo Nr. I-1571 11 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XV-618 (Paskelbtas: TAR, 2025-12-02, Nr. 20539) 2 straipsnis ir 3 straipsnio 2 dalis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 straipsniui, konstituciniams pliuralistinės demokratijos, atsakingo valdymo ir teisinės valstybės principams, taip pat Konstitucijos sudedamąja dalimi esančio Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 1 straipsniui.

PRIDEDAMA:

1. Lietuvos Respublikos Seimo 2025 m. lapkričio 27 d. priimtas Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo Nr. I-1571 11 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. XV-618 (Paskelbtas: TAR, 2025-12-02, Nr. 20539)
2. 2025 m. lapkričio 11 d. pasiūlymas dėl Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo Nr. I-1571 19 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto
3. 2025 m. lapkričio 12 d. pasiūlymas dėl Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo Nr. I-1571 19 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto
4. Lietuvos Respublikos Seimo 2025 m. lapkričio 27 d. rytinio posėdžio Nr. 103 stenograma
5. 2025 m. gruodžio 17 d. Lietuvos Respublikos Seimo Etikos ir procedūrų komisijos išvada „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nario Remigijaus Žemaitaičio elgesio“
6. Seimo nario R. Žemaitaičio išpuolių prieš LRT vadovę ir LRT žurnalistus pavyzdžių įrodymai

Seimo nariai:

TVIRTINU Seimo narių
parašus
Seimo Pirmininko pavaduotojas